

Henry
Kissinger

DIPLOMAȚIA

Traducere de
Mircea Ștefancu și Radu Paraschivescu

Cuprins

1	Noua ordine mondială	15
2	Regula jocului: Theodore Roosevelt sau Woodrow Wilson	25
3	De la universalitate la echilibru: Richelieu, Wilhelm de Orania și Pitt	48
4	Concertul Europei: Marea Britanie, Austria și Rusia.....	67
5	Doi revoluționari: Napoleon al III-lea și Bismarck.....	88
6	<i>Realpolitik</i> se răzbună	117
7	O mașinărie a Judecății de Apoi politice: diplomația europeană înaintea primului război mondial	142
8	În vâltoare: mașinăria Judecății de Apoi militare.....	173
9	Noua față a diplomației: Wilson și Tratatul de la Versailles.....	188
10	Dilema învingătorilor	213
11	Stresemann și revirimentul învinșilor.....	231
12	Sfârșitul iluziei: Hitler și distrugerea ordinii de la Versailles	251
13	Bazarul lui Stalin	292
14	Pactul sovieto-nazist.....	308
15	America revine în arenă: Franklin Delano Roosevelt	325
16	Trei modalități de abordare a păcii: Roosevelt, Stalin și Churchill în cel de-al doilea război mondial.....	347
17	Începutul Războiului rece.....	372
18	Succesul și dificultățile politicii de îngrădire	392
19	Dilema politicii de îngrădire: Războiul din Coreea.....	414
20	Negociind cu comuniștii: Adenauer, Churchill și Eisenhower	431
21	Evitând politica de îngrădire: Criza Suezului.....	456
22	Ungaria: revoltă în imperiu	480
23	Ultimatumul lui Hrușciiov: Criza Berlinului, 1958-1963	495
24	Concepții privind unitatea occidentală: Macmillan, de Gaulle, Eisenhower și Kennedy	518
25	Vietnam: America la ananghie: Truman și Eisenhower.....	540
26	Vietnam: drumul disperării; Kennedy și Johnson	560
27	Vietnam: retragerea americanilor; Nixon.....	587
28	Politica externă ca geopolitică: diplomația triumfiulară a lui Nixon	612

8	DIPLOMAȚIA	
29	Destinderea și nemulțumirile generate de ea.....	638
30	Sfârșitul Războiului rece: Reagan și Gorbaciov.....	664
31	Noua ordine mondială reconsiderată.....	700
	Note.....	728
	Index.....	769

Lista ilustrațiilor

- Pag. 6 Discursul de adio al lui Washington, detaliu din manuscris. *În meda-lion*: George Washington. Gravură după un portret de Gilbert Stuart
- Pag. 15 Adunarea Generală a Națiunilor Unite
- Pag. 25 *Stânga*: Theodore Roosevelt, august 1905. *Dreapta*: Woodrow Wilson, iulie 1919
- Pag. 48 *Stânga*: Wilhelm de Orania. *Dreapta*: cardinalul Richelieu
- Pag. 67 Congresul de la Viena, 1815
- Pag. 88 *Stânga*: Otto von Bismarck. *Dreapta*: Napoleon al III-lea
- Pag. 117 Benjamin Disraeli
- Pag. 142 Împăratul Wilhelm al II-lea și țarul Nicolae al II-lea
- Pag. 173 *De la stânga la dreapta*: Paul von Hindenburg, fostul împărat Wilhelm al II-lea și Erich Ludendorf, 1917
- Pag. 188 *De la stânga la dreapta*: David Lloyd George, Vittorio Emmanuele Orlando, Georges Clemenceau și Woodrow Wilson la Versailles, 1919
- Pag. 213 *De la stânga la dreapta*: Clemenceau, Wilson, baronul Sidney Sonnino și Lloyd George după semnarea Tratatului de la Versailles, 28 iunie 1919
- Pag. 231 Hans Luther, Aristide Briand și Gustav Stresemann (*dreapta*) cu delegați germani la Liga Națiunilor
- Pag. 251 Adolf Hitler și Benito Mussolini la München, 1937
- Pag. 292 Iosif Stalin și ajutoare ale sale la prima sesiune a Sovietului Suprem. Deputați, de la stânga: Nikolai Bulganin, Andrei Jdanov, Stalin, Kliment Vorosilov și Nikita Hrușciiov, 26 ianuarie 1938
- Pag. 308 Viaceslav Molotov semnează Tratatul de neagresiune ruso-german, august 1939. În spate sunt Joachim von Ribbentrop și Stalin.
- Pag. 325 Franklin Roosevelt și Winston Churchill în timpul întâlnirii Cartei Atlantice din august 1941
- Pag. 347 Churchill, Roosevelt și Stalin la Yalta, februarie 1945
- Pag. 372 *Stânga*: Churchill, Truman și Stalin la Potsdam, 1945
Dreapta: Clement Attlee, Truman și Stalin la Potsdam, august 1945
- Pag. 392 John Foster Dulles cu alți demnitari după semnarea Tratatului de Stat pentru restabilirea unei Austrii independente și democratice, mai 1955
- Pag. 414 Dulles pe frontul coreean, iunie 1950
- Pag. 431 Dwight D. Eisenhower și Churchill la Londra, 1959
- Pag. 456 Hrușciiov și Gamal Abdel Nasser la Moscova, 1958

10 DIPLOMAȚIA

- Pag. 480 Luptători de stradă unguri în timpul Revoluției din Ungaria (Buda-
pesta), octombrie 1956
- Pag. 495 John F. Kennedy și Hrușciiov la Viena, iunie 1961
- Pag. 518 *Stânga*: Kennedy și Harold Macmillan în Bermude, decembrie 1961
Dreapta: Charles de Gaulle și Konrad Adenauer la Bonn
- Pag. 540 Infanteria franceză în Dien Bien Phu, aprilie 1954
- Pag. 560 Lyndon B. Johnson, decembrie 1956
- Pag. 587 Henry Kissinger și Le Duc Tho la Paris, ianuarie 1973
- Pag. 612 Leonid Brejnev și Richard Nixon, iunie 1973
- Pag. 638 Gerald Ford cu Anatoli Dobrinin (*stânga*) și Leonid Brejnev (*dreapta*)
la Vladivostok, noiembrie 1974
- Pag. 664 Mihail Gorbaciov și Ronald Reagan la Geneva, noiembrie 1985
- Pag. 700 Drapelele Statelor Unite, Marii Britanii, Franței, Germaniei, Chinei,
Rusiei, Japoniei

Lista hărților

Expansiunea franceză între 1648 și 1801	280
Expansiunea germană între 1919 și 1939.....	281
Marea Alianță a lui William al III-lea între 1701 și 1713.....	282
Alianțe în anii '50.....	283
Europa după Congresul de la Viena, 1815.....	284
Europa în ajunul primului război mondial, 1914	286
Lumea Războiului rece între 1945 și 1989	288
Lumea după Războiul rece.....	290

Mulțumiri

Nimeni nu a contribuit mai mult decât Gina Goldhammer, care a redactat întregul manuscris, în toate fazele lui. Ea a fost pionul de bază al tuturor eforturilor noastre și a văzut manuscrisul cu o extraordinară pricepere, infinit tact și răbdare, astfel încât toate părțile și-au aflat locul la momentul potrivit.

Cercetarea istorică a lui Jon Vanden Heuvel a fost indispensabilă; în plus, el a făcut nenumărate comentarii utile asupra întregii cărți, pe măsură ce aceasta a luat formă.

Vechiul meu prieten și asociat Peter Rodman a făcut multe cercetări, în special asupra materialului american, și a citit fiecare capitol în parte. Îi sunt recunoscător pentru sugestiile utile și pline de miez.

Rosemary Neaher Niehuss a fost timp îndelungat un ajutor neobosit. Ea a făcut cercetări, mai ales cu privire la Coreea și la Vietnam, a verificat cercetările tuturor celorlalți, a depistat faptele derutante și nu a lăsat nimic să scape atenției sale. Un ajutor valoros a venit de la Maureen Minehan și Stephanie Tone.

Jody Iobst Williams a dactilografiat manuscrisul pornind de la scrisul meu de mână aproape ilizibil și a îndreptat multe fraze cu structură exagerat de complicată. Suzanne McFarlane mi-a creat timpul liber necesar să mă concentrez asupra acestei cărți, ținând evidența tuturor celorlalte activități ale mele cu tactul și grija ei obișnuite.

Am beneficiat din plin de sugestiile lui William G. Hyland cu privire la materialul sovietic și de citirea de către Norman Podhoretz a unei variante de început a manuscrisului.

Michael Korda de la Simon & Schuster s-a dovedit a fi un redactor minunat și mi-a devenit prieten bun. A pus umărul alături de mine pe măsură ce ideea originală, destul de simplă, și-a schimbat centrul de greutate și s-a transformat într-o întreprindere mult mai complicată și de durată. Măsura contribuției sale este aceea că ori de câte ori un comentariu urban de-al lui îmi provoca amărăciune găseam, după ce reflectam, că avea dreptate.

Lynn Amato a coordonat toate activitățile de la Simon & Schuster cu nedezmintit umor și eficacitate. Întregul personal de la Simon & Schuster – corectorii, designerii, personalul de la producție și de la marketing – a lucrat cu mișcătoare dăruire și înalt profesionalism.

Soția mea, Nancy, mi-a fost, ca întotdeauna, sfătuitoare de nădejde și sprijin moral. Ea a citit întregul manuscris și a făcut sugestii extraordinare de înțelepte.

Neîmplinirile cărții îmi aparțin.

Henry A. Kissinger

CAPITOLUL 1

Noua ordine mondială

Aproape ca printr-o lege a firii, în fiecare secol pare a se ivi o țară cu puterea, voința și imboldul intelectual și moral de a modela întregul sistem internațional potrivit propriilor sale valori. În secolul al XVII-lea, Franța, sub cardinalul Richelieu, a introdus abordarea modernă a relațiilor internaționale bazate pe statul-națiune și motivate de interesele naționale ca scop ultim. În secolul al XVIII-lea, Marea Britanie a elaborat conceptul de echilibru al puterii, care a dominat diplomația europeană pentru următorii 200 de ani. În secolul al XIX-lea, Austria lui Metternich a reconstruit unitatea Europei, iar Germania lui Bismarck a demontat-o, dând o nouă formă diplomației europene – aceea a unui joc al politicii de forță, jucat cu sânge rece.

În secolul XX, nici o țară nu a influențat relațiile internaționale atât de hotărât și în același timp ambivalent precum Statele Unite. Nici o societate nu a insistat cu mai multă fermitate asupra inadmisibilității intervenției în afacerile interne ale altor state și nu a susținut cu mai mult patos că propriile sale valori sunt

universal aplicabile. Nici o națiune nu a fost mai pragmatică, în dirijarea de zi cu zi a propriei sale diplomații sau mai ideologică în urmarea convingerilor sale moral istorice. Nici o țară nu s-a angajat cu mai multă rețineră în exterior, chiar și atunci când a întreprins alianțe și și-a asumat obligații de anvergură și amploare fără precedent.

Particularitățile pe care America le-a dobândit pe parcursul istoriei sale au produs două atitudini contradictorii față de politica externă. Prima este aceea că America își servește cel mai bine valorile prin perfecționarea democrației la ea acasă, acționând astfel ca un far pentru restul omenirii; cea de-a doua, că valorile Americii îi impun acesteia obligația de a purta în numele lor o cruciadă mondială. Sfâșiată între nostalgia față de un trecut pur și năzuința către un viitor perfect, gândirea americană a oscilat între izolaționism și angajare, cu toate că după sfârșitul celui de-al doilea război mondial au predominat relațiile de interdependență.

Ambele școli de gândire – cea văzând în America un far și cea văzând în ea un cruciat – consideră ca normală ordinea internațională globală – bazată pe democrație, schimburi comerciale libere și legi internaționale. De vreme ce nici un asemenea sistem nu a existat vreodată, evocarea lui apare deseori altor societăți drept utopică, dacă nu naivă. Cu toate acestea, scepticismul străin nu a diminuat cu nimic idealismul lui Woodrow Wilson, Franklin Roosevelt sau Ronald Reagan, ori al vreunuia dintre ceilalți președinți americani din secolul XX. Cel mult a impulsionat credința Americii că istoria poate fi învinsă și că, dacă omenirea vrea într-adevăr pace, trebuie să aplice prescripțiile morale ale Americii.

Ambele școli de gândire au fost produsul experienței americane. Deși au existat și alte republici, nici o alta nu a fost conștient creată pentru a apăra ideea de libertate. Populația nici unei alte țări nu a ales să se îndrepte spre un alt continent și să-i îmblânzească sălbăcia în numele prosperității și libertății tuturor. Astfel încât ambele abordări, cea izolaționistă și cea misionară, aparent atât de contradictorii, au reflectat o încredințare de bază comună: că Statele Unite aveau cel mai bun sistem de guvernare din lume și că restul omenirii putea ajunge la pace și prosperitate abandonând diplomația tradițională și adoptând respectul Americii pentru legile internaționale și democrație.

Călătoria Americii prin politica internațională a fost triumful credinței asupra experienței. Din momentul intrării sale în arena politicii internaționale, în 1917, America a fost atât de precumpănitoare în forță și atât de convinsă de justetea idealurilor sale, încât cele mai importante înțelegeri internaționale ale acestui secol au constituit întruchipări ale valorilor americane – de la Liga Națiunilor și Pactul Kellogg-Briand la Carta Națiunilor Unite și la Actul final de la Helsinki. Prăbușirea comunismului sovietic a marcat justificarea intelectuală a idealurilor americane și, ca o ironie, a pus America față în față cu tipul de lume de care căutase să scape de-a lungul istoriei sale. În născândă ordine internațională, naționalismul a câștigat o nouă concesiune pe viață. Națiunile au urmat mai frecvent interesul propriu decât principiul superior și mai mult au concurat decât au colaborat. Există puține dovezi care să sugereze că acest mod de comportament, vechi de când lumea, s-a schimbat sau că s-ar putea schimba în următoarele decenii.

Ceea ce *este* nou în legătură cu noua ordine internațională născândă este faptul că, pentru prima oară, Statele Unite nu pot nici să se retragă din lume, nici s-o domine. America nu-și poate schimba felul în care și-a perceput rolul pe parcursul întregii sale istorii și nici nu ar trebui să vrea asta. Când a pătruns în arena internațională, America era tânără și robustă și avea forța de a face lumea să se conformeze propriei sale viziuni asupra relațiilor internaționale. La sfârșitul celui de-al doilea război mondial, în 1945, Statele Unite erau atât de puternice (la un moment dat, în jur de 35% din întreaga producție economică mondială era americană), încât părea că le era sortit să modeleze lumea după cum voiau.

John F. Kennedy declara încrezător în 1961 că America este îndeajuns de puternică „să plătească orice preț, să poarte orice povară” pentru a asigura succesul libertății. După trei decenii, Statele Unite sunt mai puțin în măsură să insiste pentru realizarea imediată a tuturor dorințelor lor. Alte state au ajuns la statutul de mare putere. Statele Unite sunt acum în situația de a-și atinge în etape obiectivele, fiecare dintre acestea fiind un amalgam de valori americane și necesități geopolitice. Una dintre noile necesități este aceea că o lume alcătuită din mai multe state cu putere comparabilă trebuie să își bazeze ordinea pe un oarecare concept de echilibru – o idee cu care Statele Unite nu s-au împăcat niciodată.

Când gândirea americană asupra politicii externe și tradițiile diplomației europene s-au întâlnit la Conferința de pace de la Paris din 1919, diferențele de experiență istorică au devenit extrem de evidente. Conducătorii europeni căutau să reconstituie sistemul existent potrivit metodelor cu care erau obișnuiți; făuritorii americani ai păcii credeau că marele război apăruse ca rezultat nu al conflictelor geopolitice imposibil de rezolvat prin tratate, ci al practicilor europene defectuoase. În faimoasele sale 14 Puncte, Woodrow Wilson le-a spus europenilor că, de atunci înainte, sistemul internațional trebuia să se bazeze nu pe echilibrul puterii, ci pe autodeterminarea etnică; securitatea lor trebuia să depindă nu de alianțele militare, ci de securitatea colectivă; iar diplomația lor nu mai trebuia dirijată în mod secret de experți, ci pe baza „acordurilor deschise, realizate la vedere”. În mod clar, Wilson ajunsese să discute nu atât condițiile terminării unui război sau ale restabilirii ordinii internaționale existente, cât necesitatea remodelării unui întreg sistem de relații internaționale, așa cum era el practicat de aproape trei secole.

Dintotdeauna de când reflectau la politica externă, americanii puseseră chinurile facerii Europei pe seama sistemului echilibrului puterii. Și, încă din momentul în care a trebuit să se intereseze de politica externă americană, conducătorii Europei au privit cu nemulțumire la autoimpusa misiune de reformă globală a Americii. Fiecare parte s-a comportat ca și cum cealaltă și-ar fi stabilit în deplină libertate modul de comportare diplomatică și ar fi putut, dacă ar fi fost mai înțeleaptă sau mai puțin belicoasă, să își aleagă o altă metodă, mai plăcută.

De fapt, atât modul american de abordare a politicii externe, cât și cel european au fost produsele propriilor circumstanțe unice. Americanii locuiau un continent aproape gol, ferit de puteri prădalnice prin intermediul a două oceane imense și aveau ca vecini țări slabe. De vreme ce nu se confruntau cu nici o putere care să trebuiască să fie echilibrată, America s-ar fi putut ocupa cu greu de problemele

echilibrului, chiar dacă liderii ei ar fi fost ispitiți de ideea bizară de a reproduce condițiile europene, în mijlocul unui popor care întorsese spatele Europei.

Spinoasele dileme ale securității care au chinuit națiunile europene nu au atins America vreme de aproape 150 de ani. Atunci când au făcut-o, America a participat în două rânduri la războaiele mondiale începute de națiuni ale Europei. De fiecare dată, în momentul în care s-a implicat America, echilibrul puterii încetase deja să mai funcționeze, producând acest paradox: anume că echilibrul puterii, pe care mulți americani îl disprețuiau, asigurase de fapt securitatea americană, atâta vreme cât funcționase așa cum fusese proiectat; și că tocmai dereglarea lui atrăsese America în politica internațională.

Națiunile Europei nu au ales echilibrul puterii drept mijloc de reglare a relațiilor dintre ele, din cauza unei înclinări a lor înnăscute către ceartă sau dintr-o dragoste a Lumii Vechi pentru intrigă. Dacă accentul pus pe importanța democrației și a legilor internaționale era motivul sentimentului de securitate special al Americii, diplomația europeană se călise la școala loviturilor dure.

Europa a fost aruncată în politica echilibrului puterii atunci când prima sa alegere – visul medieval al imperiului universal – s-a prăbușit, iar din cenușa acelei vechi aspirații au răsărit o mulțime de state cu putere mai mult sau mai puțin egală. Când statele astfel constituite dintr-un grup sunt obligate să aibă de-a face unele cu altele, nu sunt posibile decât două situații: ori unul dintre state devine atât de puternic încât le domină pe celelalte și creează un imperiu, ori nici unul dintre ele nu este niciodată suficient de puternic pentru a ajunge în această poziție. În cazul din urmă, pretențiile celui mai agresiv membru al comunității internaționale sunt ținute în frâu printr-o asociere a celorlalte; cu alte cuvinte, prin funcționarea unui echilibru al puterii.

Sistemul echilibrului puterii nu și-a propus să evite crizele sau chiar războaiele. A fost gândit ca – atunci când funcționează corect – să poată limita atât posibilitățile statelor de a se domina unele pe altele, cât și extinderea conflictelor. Țelul său a fost nu atât pacea, cât stabilitatea și moderația. Prin definiție, un aranjament al echilibrului puterii nu poate satisface total pe fiecare membru al sistemului internațional; el funcționează cel mai bine atunci când menține nemulțumirea sub acel nivel începând de la care partea care se simte nedreptățită va căuta să răstoarne ordinea internațională.

Teoreticienii echilibrului puterii lasă adeseori impresia că aceasta este forma firească a relațiilor internaționale. De fapt, sistemele bazate pe echilibrul puterii nu au existat decât arareori în istoria umanității. Emisfera vestică nu a cunoscut niciodată unul, după cum nici teritoriul Chinei contemporane – după sfârșitul, cu mai bine de 2000 de ani în urmă, al perioadei „statelor combatante”. Pentru cea mai mare parte a umanității și cele mai lungi perioade ale istoriei, imperiul a fost modul tipic de guvernământ. Imperiile nu au nici un interes să opereze în cadrul unui sistem internațional; ele aspiră la *a fi* sistemul internațional. Imperiile nu au nici o nevoie de un echilibru al puterii. Acesta este felul în care și-au condus Statele Unite politica externă în Americi, iar China în Asia, pe parcursul celei mai mari părți a istoriei sale.

În Occident, singurele exemple de funcționare a sistemelor de echilibru al puterii au fost cele existente între orașele-state ale vechii Grecii și ale Italiei renescentiste, precum și sistemul european de state apărut ca urmare a Păcii west-falice, din 1648. Caracteristica distinctivă a acestor sisteme a fost aceea de a ridica un fapt de viață – existența unui număr de state cu forțe sensibil egale – la rang de principiu călăuzitor al ordinii mondiale.

Din punct de vedere intelectual, conceptul de echilibru al puterii a reflectat convingerile tuturor gânditorilor politici importanți ai Iluminismului. În concepția lor, universul, incluzând sfera politicului, funcționa potrivit unor principii raționale, care se echilibrău între ele. Actele aparent întâmplătoare ale oamenilor raționali tindeau, în ansamblul lor, către binele comun, deși adevărul acestei propoziții era greu de sesizat în secolul de conflict aproape constant, care a urmat Războiului de 30 de ani.

Adam Smith, în *The Wealth of Nations* [*Avuția națiunilor*, n.t.], a susținut că o „mână invizibilă” ar distila bunăstarea economică generală din acțiunile economice individuale, egoiste. În *The Federalist Papers* [*Documentele federaliste*, n.t.], Madison susținea că, într-o republică suficient de mare, diferitele „facțiuni” politice, care-și urmează în mod egoist propriile interese, ar crea în cele din urmă, printr-un fel de mecanism automat, o convenită armonie internă. Conceptele de separare a puterilor și de control reciproc, așa cum fuseseră gândite de Montesquieu și încorporate în Constituția Americană, reflectau un punct de vedere identic. Scopul separării puterilor era evitarea despotismului, nu realizarea unei guvernări armonioase; fiecare ramură a guvernării, în urmărirea propriilor interese, ar stăvili excesele – servind prin aceasta binelui comun. Aceleași principii erau aplicate și relațiilor internaționale. Urmărindu-și propriile obiective egoiste, fiecare stat se presupunea că își aducea contribuția la progres, ca și cum o mână nevăzută garanta că libertatea de alegere a fiecărui stat asigura bunăstarea tuturor.

Pentru mai bine de un secol aceste așteptări au părut a fi împlinite. După dislocările provocate de Revoluția franceză și de războaiele napoleoniene, conducătorii Europei au restabilit echilibrul puterii la Congresul de la Viena, din 1815, și au atenuat încrederea brutală în forță, căutând să modereze comportamentul internațional prin principii morale și angajamente legale. Cu toate acestea, către sfârșitul secolului al XIX-lea, sistemul european al echilibrului puterii a revenit la principiile politicii de forță – și aceasta într-o manieră mult mai necruțătoare. A pune adversarul cu fața la pământ a devenit o metodă standard în diplomatie, conducând la o încercare a forțelor după alta. În cele din urmă, în 1914, criza a apărut de unde nu se aștepta nimeni. Europa nu și-a mai recâștigat niciodată poziția de frunte în conducerea lumii, după catastrofa primului război mondial. Ca jucător dominant s-au remarcat Statele Unite, dar Woodrow Wilson a făcut repede înțeles faptul că țara lui refuză să joace după regulile europene.

În nici un moment al istoriei sale America nu a făcut parte dintr-un sistem de echilibru al puterii. Înainte de cele două războaie mondiale, America a beneficiat de funcționarea echilibrului de forțe, fără să fie implicată în manevrele acestuia și bucurându-se și de luxul de a-l critica după voie. În timpul Războiului rece, America a fost angajată într-o luptă ideologică, politică și strategică cu Uniunea

Sovietică – luptă în care cele două puteri mondiale acționau potrivit unor principii destul de diferite de cele ale sistemului echilibrului puterii. Într-o lume cu două puteri, nu poate exista pretenția ca vreun conflict să conducă spre binele comun; orice câștig al uneia dintre părți este o pierdere pentru cealaltă. Victoria fără război este, de fapt, ceea ce au realizat Statele Unite în Războiul rece – o victorie care acum le pune în fața dilemei descrise de George Bernard Shaw: „În viață sunt două tragedii. Una este să-ți pierzi dorința din suflet. Cealaltă e s-o câștigi.”

Conducătorii americani și-au luat de bune valorile în asemenea măsură, încât adeseori recunosc ei înșiși cât de revoluționare și tulburătoare pot apărea altora aceste valori. Nici o altă societate nu a susținut că principiile etice se aplică în același fel comportamentului internațional și individual – o noțiune care este exact opusul acelei *raison d'état* a lui Richelieu. America a susținut permanent că prevenirea războiului este o problemă atât legală cât și diplomatică și că ea se opune nu atât schimbării în sine, cât metodei de schimbare – în special folosirii forței. Un Bismarck sau un Disraeli ar fi ridiculizat afirmația – dacă într-adevăr ar fi înțeles-o – că politica externă este o problemă mai degrabă de metodă decât de substanță. Nici o națiune nu și-a impus vreodată cerințele morale pe care și le-a impus America. Și nici o țară nu s-a chinuit atât în legătură cu prăpastia dintre valorile sale morale, care prin definiție sunt absolute, și imperfecțiunea inerentă a situațiilor concrete la care trebuie aplicate.

În timpul Războiului rece, modul american unic de abordare a politicii externe a fost remarcabil adecvat problemei ce se cerea soluționată. Era un profund conflict ideologic și o singură țară, Statele Unite, deținea întreaga gamă de mijloace – politice, economice și militare – pentru a organiza apărarea lumii necomuniste. O națiune aflată într-o asemenea poziție are posibilitatea să insiste asupra punctelor ei de vedere și poate adesea să evite problema cu care se confruntă oamenii de stat ai societăților mai puțin favorizate: aceea că mijloacele ce le stau la îndemână îi obligă să urmărească țeluri mai puțin ambițioase decât aspirațiile pe care le au, iar împrejurările îi silesc să abordeze până și aceste țeluri în etape.

În lumea din timpul Războiului rece, conceptele tradiționale de putere s-au prăbușit în mare măsură. Istoria, pe parcursul celei mai mari părți a ei, a evidențiat o sinteză a puterii militare, politice și economice, care în general s-a dovedit a fi simetrică. În perioada Războiului rece, diferitele elemente ale puterii s-au evidențiat clar. Fosta Uniune Sovietică a fost o superputere militară și în același timp un pitic economic. A fost posibil și ca o țară să fie un uriaș economic, dar sub aspect militar să fie irelevantă – ca în cazul Japoniei.

În lumea de după Războiul rece, diversele elemente se vor dezvolta mai congruent și mai simetric. Relativa putere militară a Statelor Unite se va diminua treptat. Absența unui adversar bine definit va produce o presiune internă orientată spre trecerea resurselor dinspre apărare către alte priorități – proces care deja a început. Când nu va mai exista nici o amenințare și fiecare țară va percepe pericolele din perspectivă națională proprie, acele societăți care s-au bucurat de protecția americană se vor simți silite să-și asume o mai mare responsabilitate față de propria lor securitate. Astfel, funcționarea noului sistem internațional se